

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Näkövammaisten liitto haluaa kiinnittää erityisesti huomiota näkövammaisten ja kuulonäkövammaisten nuorten polkuihin opinnoissa ja työllistymisen vaiheessa. Työttömäksi jääneiden ihmisten kohdalla tehtävän alkukartoituksen tulee pystyä ottamaan huomioon myös näkövammaisten nuorten tarpeet. Lisäksi alkukartoitusta tekevällä toimijalla tulee olla riittävä tuntemus näkövammaisen nuoren palveluista tai vähintään selkeä käsitys siitä, mihin tahoon hän voi olla yhteydessä saadakseen apua, tukea ja neuvoja näkövammaisen nuoren kanssa työskentelyyn.

Opintojen osalta Näkövammaisten liitto pitää myönteisenä, että ohjelmassa kunnilta ja hyvinvointialueilta edellytetään tiivistä yhteistyötä opiskeluhuollon toimivuuden turvaamiseksi ja, että oppimisen tukea selkeytetään. Näkövammaisten oppilaiden ja opiskelijoiden tuen tarpeiden tunnistaminen ja tukitoimien toteuttaminen tuottaa usein oppilaitoksissa ongelmia, joiden korjaamisessa aiempaa tiiviimpi yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa on todennäköisesti hyödyllistä. Erityisen tärkeänä Näkövammaisten liitto pitää sujuvaa tiedonkulkua sekä oppilaitosten välillä että oppilaitosten ja hyvinvointialueen toimijoiden, kuten erikoissairaanhoidon ja vammaispalvelujen kesken.

Näkövammaisten liitto esittää, että yhteistyötä järjestötoimijoiden kanssa tiivistetään. Niin työelämäosallisuuden kuin opiskelun edellytysten parantamisen saralla järjestöt voisivat tukea viranomaistoimijoita monin tavoin, kuten esimerkiksi jakamalla tietoa julkisista palveluista ja verkostoista. Lisäksi opetussektorin ja TE-hallinnon työntekijät voivat käyttää oman osaamisensa tukena vammaisjärjestöissä olevaa kuhunkin vammaaryhmään liittyvää koulutuksen ja työelämän osaamista.

Jokaisen nuoren mahdollisuus vähintään yhteen mieluisaan harrastukseen on kannatettava. Tässä on varmistettava, että myös näkövammaiset ja kuulonäkövammaiset nuoret saavat saman mahdollisuuden yhdenvertaisesti muiden nuorten kanssa. On positiivista, että ohjelmassa mainitaan harrastusten saavutettavuuden tietopohjan vahvistaminen erityisesti aistivammaisten ja erityistarpeisten nuorten näkökulmasta.

Näkövammaisten lasten ja nuorten kohdalla harrastukseen osallistuminen edellyttää usein esimerkiksi vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalvelujen ja/tai henkilökohtaisen avun järjestymistä. Lisäksi on huomattava, että näkövammaisen nuoren on voitava osallistua myös oman viiteryhmänsä harrastustoimintaan, mikäli hän niin haluaa, ja mikäli tällaista harrastustoimintaa on edes kohtalaisen maantieteellisen etäisyyden päässä. Tällöin kyse on monesti liikuntaharrastuksista näkövammaislajeissa (näkövammaisjäykkiekkko, maalipallo, sokkopingis ym.). Harrastuksen on oltava mieluisa ja kiinnostava. Näkövammaista nuorta ei pidä ohjata harrastukseen, joka ei häntä kiinnosta, vain sen vuoksi, että hänellä on näkövamma. Näkövammaiset ja kuulonäkövammaiset nuoret jäävät helposti harrastuspudokkaiden ryhmään.

Oppimisen ilon, oppimisen ja kouluviihtyvyyden edistämiseksi ohjelmassa ehdotetaan muun muassa vuorovaikutteisten ja monimuotoisten oppimisympäristöjen hyödyntämistä. Näkövammaisten liitto muistuttaa, että digitaalisten oppimisympäristöjen kohdalla on varmistettava niiden saavutettavuus, jotta ne ovat tosiasiaassa käytettävissä näkövammaisten käyttämien apuvälineiden (ruudunlukuohjelma, suurennusohjelma) kanssa.

Ohjelmassa on vahvasti esillä liikunta. Siinä muun muassa todetaan, että vahvistetaan liikuntaneuvontaa ja liikkumisen tukea. Toimijoilla tulee olla riittävä osaaminen, jotta näkövammaiset ja kuulonäkövammaiset nuoret ovat tässä osallisina yhdenvertaisesti muiden nuorten kanssa. Liikuntaan liittyen opettajilla tulee olla pedagogista osaamista näkövammaisten oppilaiden ja opiskelijoiden opettamisesta, jotta Suomeen ei synny uutta pallovarastosukupolvea, joka ei pääse osallistumaan liikunnan opetukseen, vaan viettää liikuntatunnit esimerkiksi käytävällä, pallovarastossa tai keksien itse tekemistä.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Näkövammaisten liitto pitää myönteisenä mielekkään vapaa-ajan toiminnan merkityksen korostamista mielenterveyden edistämässä. Hyvinvoinnin ja matalan kynnyksen liikunnan mahdollistaminen kaikille yhdenvertaisesti on erittäin tärkeää. Näkövammaisten liitto huomauttaa, että luonnon virkistyskäyttö, teatterissa käyminen tai nuorisotalolla vierailu saattaa näkövammaiselta edellyttää vammaispalvelulain mukaisten palvelujen, kuten henkilökohtaisen avun ja/tai kuljetuspalvelujen käyttöä. Näkövammaisten nuorten yhdenvertainen osallistuminen mielekkääseen vapaa-ajan toimintaan edellyttää toimivia ja riittäviä vammaispalveluita.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistamisessa on varmistettava näkövammaisten ja kuulonäkövammaisten nuorten yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet. Selkeäkielisyyden ohella on muistettava osallistumis- ja vaikuttamiskanavien saavutettavuus. Osallistumisessa on varmistettava vammaisten nuorten osallistuminen YK:n vammaissopimuksen velvoitteiden mukaisesti. YK:n vammaissopimus on voimassa lakina, joten se on velvoittava.

Kiusaamisen ja syrjinnän poistamisen tulee olla todellinen päämäärä. Vammaiset ihmiset kokevat syrjintää kaikenikäisinä ja kaikilla elämänalueilla. Myös kiusaamisen kokemukset ovat vammaisten nuorten kohdalla yleisiä. Tästä on havaintoja myös kouluterveyskyselyssä.

Nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset

Näkövammaisten liitto pitää myönteisenä yhdenvertaisuuden toteutumisen asettamista kehittämistyön tavoitteeksi. Esteettömyyden varmistaminen sekä syrjinnän tunnistaminen ja ehkäiseminen ovat tärkeitä painopisteitä nuorisotyötä kehitettäessä. Esteettömyyden rinnalle tulee nostaa saavutettavuus digitaalisten palvelujen ja ympäristöjen saavutettavuuden merkityksessä. Kehittämistyössä myös Näkövammaisten liiton sekä muiden vammaisjärjestöjen kokemuksista ja osaamisesta on hyötyä. Näkövammaisten liitto muistuttaa, että myös sitä tulee kuulla nuorisotyötä ja -toimintaa kehitettäessä.”

Painopisteet nuorisovaltuuskuntien osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Ei lausuttavaa.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisovaltuuskuntien eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

Ei lausuttavaa.

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Näkövammaisten liitto muistuttaa, että ohjelma kytkeytyy myös YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan yleissopimukseen. Sopimus kattaa kaikki elämän osa-alueet ja kaikenikäiset vammaiset ihmiset. Ohjelman valmistelussa on aiheellista ottaa tarkasteluun myös YK:N vammaissopimus ja sen velvoitteet.

Ohjelma tarkastelee nuorten elämää hyvin kapeasti. Siitä on jätetty pois muun muassa asumiseen ja toimeentuloon liittyvät asiat. Ne ovat oleellisia itsenäistyvien nuorten elämässä, joten niitä ei voi tässä ohjelmassa sivuuttaa.

Ohjelmassa ei aseteta selkeitä, mitattavia tavoitteita nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi. Suomen hallituksen visiona on nuorten hyvinvointia vahvistava kokonaisvaltainen ja johdonmukainen nuorisopoliittinen ohjelma. Ohjelmasta kuitenkin puuttuu systemaattinen, eri elämänalueet ja -vaiheet

tunnistava ote nuorten hyvinvointiin ja siihen vaikuttaviin ilmiöihin. Esimerkiksi koronapandemian vaikutuksia on käsitelty pintapuolisesti, vaikka pandemialla oli huomattavia vaikutuksia vammaisten nuorten, ja muiden nuorten, elämään.

Tämän ohjelman on esitetty korvaavan myös Orpon hallitusohjelmaan kirjatun laaja-alaisen toimenpideohjelman nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi, hyvinvointivajeen ja mielenterveyden ongelmien paikkaamiseksi. Lausuntokierroksella oleva luonnos ei vastaa hallitusohjelman lupaukseen laaja-alaisesta toimenpideohjelmasta.

Näkövammaisten liitto yhtyy Allianssi ry:n ehdotukseen, että hallitusohjelman mukainen toimenpideohjelma irrotetaan ohjelmasta ja että sen valmistelu käynnistetään pikaisesti esimerkiksi nuorisoasioista vastaavan ministerin nimittämässä asiantuntijatyöryhmässä. Tähän työryhmään tulee saada myös vammaisten nuorten ja nuorisotyötä yhtenä toimintamuotona tekevien vammaisjärjestöjen edustus.

Lisätietoja

järjestöjohtaja Sari Kokko, sari.kokko@nakovammaistenliitto.fi

työelämäasiantuntija Ville Ukkola, ville.ukkola@nakovammaistenliitto.fi

Kokko Sari
Näkövammaisten liitto ry